

Farlige ord på fri fod

Åben debat og netværk på tværs af faglige og geografiske grænser er uomgængelige for at skaffe kvalificerede løsninger på den moderne idræts problemer

Af Jens Sejer Andersen

Fire ord på en lille gul seddel. Så få midler kan man klare sig med, når man vil advare nogen mod at lægge sig ud med sportens magthavere.

Det var mens vi glade og spændte stod i lobbyen i DGI-byens hotel en søndag formiddag i november 2000 og bød vores gæster velkommen til årets Play the Game-konference, at vi fik øje på noget usædvanligt: Under et af de fremlagte navneskilte på velkomstsranken var der ganske diskret anbragt en af de velkendte små gule og selvklæbende huskesedler.

Navneskiltet ventede på at dets retmæssige ejer, Jens Weinreich, sportsredaktør på Berliner Zeitung og medforfatter til en særdeles kritisk bog om FIFA, skulle indregistrere sig.

Hvis ikke vi værter tilfældigvis var kommet ham i forkøbet, havde han i tillæg til arrangørernes mappe med turistkort og reklamefoldere fået følgende hilsen, skrevet anonymt og med nydelige blå blokbogstaver: *»WE ARE WATCHING YOU«*.

Der var næppe tale om en hilsen fra en anonym beundrer, og derfor trak vi senere på dagen Jens Weinreich til side og gjorde ham opmærksom på sedlen. Det hører med til historien, at Weinreich slap uskadt fra sin optræden på Play the Game, men for os arrangører var episoden bare endnu en be-

kræftelse på, at den internationale sportsverden har et mildt sagt anstrengt forhold til ytringsfrihed og åben debat.

To dage tidligere havde en af konferencens absolutte hovedtalere, den italienske anti-doping fighter Sandro Donati, sendt en nedslående email med overskriften *»Conference bye bye«*.

Efter tre ugers tovtrækkeri med den italienske olympiske komité CONI, hvor Donati var ansat som forskningschef, havde Donati endnu ikke fået officiel udrejsetilladelse.

Da CONI samtidig havde fuld damp på flere af de 11 retssager, de gennem årene har anlagt mod Donati for at få ham fyret, turde Donati ikke rejse uden CONI's stempel i rejsepapirerne (dengang kunne han ikke vide at han ville vinde dem alle 11!).

Der måtte en protest fra konferencedeltagerne og en skarp fax til CONI fra vores medarrangører i Det Internationale Journalistforbund, før CONI's generalsekretær Raffaele Pagnozzi modstræbende erklærede at: *»At this stage and having seen what has happened, Mr. Donati can, as free citizen, take part freely to any conference...«*.

Tilladelsen kom så sent, at vi måtte sætte Donati på talerlisten som allersidste punkt på programmet, og takket være dramaet omkring denne verdens førende dopingjæ-

Den tyske journalist Jens Weinreich: En truende hilsen (Niels Nyholm fot., Play the Game).

ger, blev det en uforglemmelig finale med stående applaus fra deltagerne.

Vi burde nok have sendt CONI et takkekort for deres hovedrolle i at tilrettelægge så fortræffelig en dramaturgi.

Totalitære træk

Eksemplerne fra år 2000 er ikke enestående. Efter at have afholdt nu fem Play the Game-konferencer for journalister, forskere og idrætsledere som ønsker at fremme ytringsfrihed og demokrati i verdensidrættten, må vi konstatere, at sportsverdenen –

der ofte fremhæves af sig selv og af andre som en af demokratiske samfunds grundpiller – i virkelighedens verden har en frygt for frie ord, som ellers hører totalitære styreformere til.

Allerede i 1997 oplevede vi, hvordan den nu afdøde formand for Det Internationale Amatøratletik Forbund (IAAF), Primo Nebiolo, truede de norske atletikudøvere med at udelukke dem fra VM i Athen. Angiveligt på grund af en længst henlagt dopingsag, men ifølge kilder i forbundet reelt i raseri over, at den tidligere norske atletikformand Lars Martin Kaupang havde kritiseret

Nebiolos ledelsesstil under vores allerførste konference få uger før det pågældende VM.

Påfaldende virkede det også i 2002, da fire fremtrædende talere der havde givet endelige tilsagn om at debattere tilstandene i FIFA, én efter én meldte afbud kort før, ja endda under konferencen – med henvisning til »modstridende karriereinteresser«, »vigtige forretningsmøder«, »uforudsete hændelser« og »råd fra min læge om ikke at flyve for tiden«!

Og hvilken slags styreform minder det om, når Det Internationale Volleyballforbund FIVB som svar på en indbydelse til konferencen i 2005 erklærer en debat om systematisk korruption i forbundet for »illegal« og truer hvert enkelt navngivent medlem af Play the Games bestyrelse og programkomité med at tage »alle lovlige midler« i brug imod dem?

Vi måtte venligt minde FIVB om, at det i Danmark er lovligt at holde taler på konferencer.

Til disse meget tydelige eksempler kan man lægge utallige tilfælde, som alle peger i samme retning: Internationale topledere som er mødt op trods kollegiale henstillinger om at holde sig væk. Forretningsfolk som kigger sig over skulderen, før de siger ja til en indbydelse, og hjælpsomme mennesker som overfuses, når det kommer for dagen, at de bakker op om Play the Game: *»Har du et problem eller hvad?«*

Hvad vi og vores talere har været udsat for, er dog kun for kærtegn at regne imod de farer journalister rundt om i verden møder. Man kan sige meget om de internationale forbund, men de har hidtil ikke brugt vold mod deres opposition.

Jo længere ned i hierarkiet, jo farligere

Det ser ud som om, at jo længere man går ned i sportens hierarki, jo farligere er det at være kritisk journalist. I 2006 blev en lokal journalist truet på livet af en sponsor i Aalborg HK, fordi sponsoren mente, at journalisten skrev løgnehistorier om håndboldklubbens økonomi. Samme vinter modtog en svensk lokalradioreporter dødstrusler efter at have offentliggjort et muligt spillerkøb for Mjällby AIF.

Sådanne trusler ser ud til at brede sig, og det bliver ikke altid ved truslerne.

På Play the Games hjemmeside www.playthegame.org samler vi tilgængelige informationer om overgreb mod sportsjournalister, og det er ikke en samling, vi er ubetinget stolte af at vise frem.

Mindst fem sportsjournalister – heraf tre i Colombia – har i de seneste år betalt med livet for at passe deres arbejde som vagthunde for offentligheden. Det er dog ikke gerningsmændenes fortjeneste, at relativt få er blevet dræbt efter at være blevet skudt på, stukket i eller gennembanket.

Kun få millimeter skilte den græske sportsredaktør Philippos Syrigos fra at få gennemboret sin aorta, da han en oktoberdag i 2004 blev passet op, tævet og stukket ned af to ukendte mænd på gaden i Athen.

Politiets efterforskning er endt blindt, og der er tre sandsynlige spor: Enten skulle Syrigos straffes for sine afsløringer af, hvordan fodboldklubben Olympiakos Piræus' præsident havde overtaget klubbens nye stadion kvit og frit. Eller for at have afdækket den celebre skandale med de græske sprintere Thanou og Kenteris og deres træner Tzekos, som lige op til sommer-OL i Athen havde forsøgt at fingere et motorcykeluheld for at undgå dopingkontrollen, og

som Syrigos beskrev som en del af et langt større dopingnetværk, finansieret blandt andet af offentlige midler.

En tredje mulig fjende var lederen af de succesrige Olympiske Lege, Gianna Angelopoulos-Daskalaki, som ifølge Syrigos havde hjulpet gode venner til meget indbringende marketingkontrakter i forbindelse med OL.

Inden for det følgende år blev yderligere to græske sportsjournalister overfaldet med køller og knøjern, men disse gange lod banditterne dog knivene blive hjemme.

Reaktionen fra de græske og internationale idrætsorganisationer har været den samme i disse tilfælde: Fuldstændig tavshed.

Ikke et ord til opmuntring og trøst for dem som risikerer liv og lemmer for at hjælpe sporten med at løse sine problemer, ikke så meget som en hviskende fordømmelse af dem som med vold forsvarer sportens korruption og kriminalitet.

Hvem fjenden end var, så mødte Syrigos og hans kolleger den alene.

Dødsstraf for fodboldkritik

En anden ensom mand er Zaw Thet Htwe, som indtil 2003 var chefredaktør for det mest populære trykte medium i Burma, sportsbladet First Eleven. Han rejste i sit blad i foråret 2003 spørgsmålet om, hvad der var sket med en FIFA-bevilling på 4 millioner US-dollar til burmesisk fodbold.

Svaret fra militærregimet kom få måneder senere. Zaw Thet Htwe blev anholdt og anklaget for højforræderi. Myndighederne hævdede, at Htwe var i gang med at planlægge et bombeattentat sammen med ni medsammensvorne, men der er ifølge menneskerettighedsorganisationer mange tegn

Zaw Thet Htwe: Dødsdømt for kritiske fodboldartikler.

på, at fodboldartiklerne var det eneste sprængstof, der førte til hans anholdelse.

Efter en parodi på en retssag, hvor forhørene blev foretaget i den militære efterretningstjenestes hovedkvarter og hvor kun anklageren måtte føre vidner, blev Zaw Thet Htwe dømt til døden. Først efter internationalt pres fra Amnesty International og Reporters Sans Frontières blev straffen nedsat, og i januar 2005 blev han omsider løsladt. I dag holder han, hvad han kalder »lav profil«, og det gør han utvivlsomt klogt i. Mindre klog er den lave profil som internationale idrætsorganisationer – trods mange opfordringer – holdt i denne sag. Igen var de tavse, eller var de?

Da jeg indledte Play the Game-konferencen i 2005 med at fortælle forsamlingen om Htwe's sag, blev en gruppe journalister så oprørte, at de bad om lov til på konferencens vegne at kræve et svar fra FIFA. Hvorfor havde man ikke støttet Htwe, og hvor var FIFA-midlerne til Burma havnet?

Sandro Donati forlader scenen efter en sidste øjebliks »license to speak« (Niels Nyholm fot., Play the Game).

FIFA, som gennem årene systematisk har afvist enhver indbydelse fra Play the Game, svarede overraskende inden for 24 timer. Kommunikationsdirektør Markus Siegler var glad for at meddele os, at FIFA's præsident Sepp Blatter den 16. januar 2004, så snart han blev klar over sagen, havde skrevet et personligt brev til formanden for det burmesiske fodboldforbund, oberst Htike Thaug, og bedt ham intervenere til fordel for Zaw Thet Htwe.

»The world football family led by FIFA and by its President, is composed of the 6 Confederations, then 204 National Associations including Myanmar, Leagues, clubs, 100,000 professional players and 250 million of active participants, officials, administrators, fans and ... journalists. Based on our global values and on the core values of football of tolerance,

universality, respect, we cannot accept that one of our members is in danger.«

Endvidere fortalte FIFA, at bevillingen til burmesisk fodbold lød på maksimalt 1,6 millioner dollars, og at den ikke var blevet revideret centralt, men af lokale revisorer i Burma, hvis arbejde efterfølgende var godkendt af FIFA's eget revisorfirma KPMG.

En forhenværende højt placeret kilde i FIFA har rejst tvivl om brevet's ægthed, men vi valgte og vælger at lade det stå til troende.

Sporten: Familie eller demokrati?

Brevet rummer en af flere nøgler til at forstå, hvorfor international idræt har så svært ved at lukke op for kritik og debat, og hvor-

for den plages af uigennemskuelige vennetjenester, hemmelige aftaler og direkte korruption.

Nøglen er ordet: Familie.

Ifølge Blatter – og mange andre topledere i sporten med ham – består sporten af familier. I fodbolden består denne familie ikke blot af forbund, spillere og ledere, men også af fans og journalister. Det er ikke bekymringen for Zaw Thet Htwes pressefrihed eller for korruptionen i burmesisk fodbold, der driver Sepp Blatter til at skrive til sin burmesiske forbundsfælle. Nej, det er for at beskytte et familiemedlem.

I en familie gælder særlige spilleregler. I sportens familie er det far, der bestemmer. I familien viser vi hensyn til hinanden. Man hjælper hinanden. Man kritiserer ikke hinanden unødigt – og man kritiserer slet ikke hinanden over for folk fra andre familier.

Disse spilleregler er nogle ganske andre end demokratiets spilleregler. Familien forudsætter, at vi alle har fælles interesser. Demokratiet derimod, bygger på en erkendelse af, at vi har forskellige interesser, og tilbyder os en måde at løse vores interessekonflikter på. Det forudsætter, at konflikterne kommer til syne og kan diskuteres.

Hvis sportens anliggender kun angik sporten selv, kunne vi lade familiemedlemmerne passe sig selv. Men i de sidste 30 år har sporten udviklet sig til en økonomisk, politisk og kulturel magtfaktor uden sidestykke, og det er derfor afgørende vigtigt for de omgivende demokratiske samfund, at sporten tager sit interne demokrati alvorligt som netop demokrati – og ikke som familie.

Ellers risikerer sporten i længden at smelte sammen med andre erhvervsaktive grupper, som håndterer store formuer, lever uden for lov og ret, opererer frit over landegrænserne – og som bygger på familievær-

dier. Den type organisationer har vi et navn for, et kendt italiensk fremmedord.

Demokratiets vugge – i hvilke hænder?

Der er andre grunde til at både idrætsorganisationerne selv og det omgivende samfund må have en fælles interesse i en mere gennemskuelig og demokratisk forvaltning af international idræt.

Idrætten er jo kendetegnet ved en tæt organisatorisk sammenhæng fra det internationale forbund ned til den lille lokale forening. Når de offentlige pengestrømme til foreningen og det nationale forbund skal forsvares, hører vi, at foreningslivets er »demokratiets vugge«, og at børn og unge gennem idrætten lærer at begå sig socialt og tage ansvar for fællesskabet. Med andre ord: At idrættens skaber gode samfundsborgere.

På den baggrund har vi lov at have høje forventninger til idrættens egne samfund – de organisationer idrætten selv har dannet og suverænt kontrollerer.

Men billedet er mildt sagt broget.

På det lokale plan ser vi i store dele af Europa en blomstrende foreningskultur skabt af hundredtusinder af frivillige, som, når den er bedst, er åben for langt den største del af befolkningerne, et inspirerende værested for børn og unge, et udfoldelsesrum for det mellem menneskelige engagement.

Denne idyl er under pres fra de idealer og forestillinger der udbredes af sporten som underholdningsindustri. Unge i puberteten falder i stigende grad fra efterhånden som den idræt foreningen tilbyder, tager karakter af fast arbejde mere end af fri fornøjelse.

Malou og Ruben Acosta: Volleyballsportens enevældige kongepar, som tjener formuer på sporten (Foto fra FIVB).

Og nye idrætsformer, som tiltrækker mennesker, der drives af andre drømme end dem om medaljer og oprykning, vokser hurtigere frem uden for foreningerne end inde i dem. Skatere, spinnere, fitness-dyrkere. Alene i Danmark er 200.000 borgere i de seneste år begyndt at dyrke stavgang, og i by og på land myldrer det nu med skiløbere uden ski.

Hvis de små klubber og nationale forbund kigger opad mod deres internationale tilidsrepræsentanter i håb om hjælp og inspiration, kommer de til at kigge forgæves. Disse forbund er mere optaget af at få mennesker ind i rollen tv-seere eller forbrugere af sponsorerens produkter end at få dem lokket op af sofaen og ud på idrætsbanen.

Uden for lands lov og ret

Det ville være en oplagt opgave for idrætsforskere at undersøge hvorfor de internatio-

nale forbund så ofte forvalter deres milliarder og samfundsmæssige ansvar på en tvivlsom måde. Empirisk materiale behøver man ikke lede længe efter.

Desværre har meget få forskere og meget få journalister påtaget sig at grave i sportens politiske og forvaltningsmæssige kultur. Årsagerne til denne manglende interesse kan man kun gisne om, men måske er opgaven for ubekvem? Man kunne jo risikere at finde frem til en viden, som hverken ens kolleger, arbejdspladser eller donorer egentlig ønskede at få.

En grundlæggende forklaring på sportens tilstand kunne være at topsportens klassiske værdier er usunde at bygge samfund på. Begreber som fair play og respekt for modstanderen har svære vilkår, når der lægges penge og prestige i at opfylde den olympiske drøm om »frihed til overdrivelse«, og når idrætsfolk, klubber, systemer og nationer kæmper om at blive »hurtigere, hø-

Sandro Donatis arbejdsgivere i CONI anlagde 11 retssager mod ham – og tabte dem alle (Niels Nyholm fot., Play the Game).

jere, stærkere«.I selve sportens idégrundlag ligger en mulig kilde til korruption.Men også det omgivende samfund har et ansvar for, at idrætsforbundene har fået lov at køre friløb med det resultat at nogle af dem ligger som åbent land for den internationale korruption.I det nordvestlige Europa bygger vi på den grundlæggende idé, at de frivillige i foreningerne må være selvforvaltende, hvis deres arbejde skal have værdi for dem selv og for samfundet. Frihed og ansvar går hånd i hånd, og når det offentlige system vil pålægge de frivillige bestemte opgaver, svækker den såvel den enkeltes frihed som ansvar.

På samme måde kan man mene, at hvis sportens værdigrundlag skal inspirere det omgivende samfund, må sporten være selvstændig. Man kan jo ikke præge noget, man er smeltet sammen med.

I gamle dage blev det formuleret på den måde at sport og politik ikke måtte blandes sammen. Den sætning hører man sjældent i dag – og de færreste, der udtaler den, tror på den selv.

Men tankegangen har givet de internationale idrætsorganisationer et spillerum, som bogstavelig talt har sat dem ud over lands lov og ret.

Ét sted er forbundene dog nødt til at røre

ved jorden og juraen, og det er dér, hvor deres hovedkontorer ligger. For de flestes vedkommende er det i Schweiz, som gennem lange perioder i historien har erklæret sig neutralt i internationale anliggender.

Neutraliteten giver sig udslag i at de schweiziske myndigheder nødtigt blander sig i hvad der foregår i landets mange internationale organisationer. Det nyder sportens forbund godt af.

Velunderbyggede anklager mod IOC, FIFA og FIVB er gentagne gange blevet afvist eller behandlet med ligegyldighed af det schweiziske retssystem.

I foråret 2006 konstaterede en dommer, at den magtfulde formand for Det Internationale Volleyballforbund, mexicaneren Mario Acosta, havde forfalsket forbundets regnskaber for at skjule en personlig provision på 8,3 millioner schweizerfranc – over 40 millioner kroner – i år 2000/01. Men, mente dommeren, det var ikke sket for at skade nogen og ikke i nogen kriminelt hensigt. Derfor blev Acosta frifundet, men han måtte dog betale 4.300 schweizerfranc i sagsomkostninger. Alt i alt en god balance i Acostas favør.

I skrivende stund behandler retten i Schweiz den hidtil største bedragerisag i sporten: I Zug sidder seks tidligere direktører i verdens største sportmarketingfirma ISL, der gik konkurs i 2001, på anklagebænken i et sagskompleks af svimlende omfang.

Det er blandt andet kommet frem at ISL i årene 1989 til 2001 udbetalte 138 millioner CHF (650 millioner kroner) til idrætslederes private tegnebøger for at kunne erhverve tv- og marketingrettigheder hos deres kunder, som talte FIFA, IOC, Det Internationale Amatør-Aletikforbund (IAAF), svømme-forbundet FINA og basketballforbundet FIBA.

Denne hidtil største bestikkelsesskandale i international idræt kan de anklagede dog tage ganske roligt, for først i efteråret 2006 blev den form for bestikkelse ulovlig i Schweiz.

Derimod kan anklager for bedrageri og underslæb sende de seks fra sportens jet-set flere år bag tremmer. Dommen falder i juli 2008.

Og endnu en efterforskning er sat i gang som udløber af ISL-skandalen. Denne gang er det Sepp Blatter selv og hans nærmeste politiske allierede i FIFA, som er under lup.

Noget tyder på at det i ISL-sagen er lykkedes for en stædig undersøgelsesdommer, Thomas Hildbrand, at bide sig fast. Men i reglen nyder de store forbund godt af deres juridiske status som frie foreninger, og myndighederne ser den anden vej i Schweiz, Qatar, Monaco, Malaysia og andre eksotiske hjemsteder.

Netværkenes muligheder

Hvis man vil skabe rene linjer i international idræt, kan det på forhånd ligne en ulige kamp imod en verdensomspændende bevidsthedsindustri der forsvares af hypnotiserede fans, multinationale koncerner, gigantiske mediekonglomerater, skruppelløse dopingkøbmænd, sammensvorne idrætsledere, opportunistiske politikere, ligeglade domstole, snævertsynede idrætsforskere, søvnige journalister, kyniske trænere og karrierefikserede idrætsfolk.

Men dette billede har mange sprækker. Der findes masser af udøvere, trænere, fans, ledere, erhvervsfolk, journalister, idrætsforskere, jurister og politikere som ønsker at se et idrætssliv frit for korrupsion, stofmisbrug og vold.

De har blot svært ved at komme til orde, og ikke så mange steder at gå hen.

Play the Game bestræber sig på via sine konferencer og sin hjemmeside at være et mødested for alle kræfter der vil fremme demokrati, åbenhed og ytringsfrihed i verdensidrætten.

I vore øjne er frie ord ikke farlige eller fjendtlige, tværtimod. Vi tror på at åben debat mellem modstridende synspunkter er med til at kvalificere både kritikere, beslutningstagere og tilhørere – og i sidste ende skabe bedre løsninger på sportens problemer.

Hver for sig kan idrætsledere, journalister, forskere og managers ikke stille meget op mod korruptionen. Men spiller vi sammen i små og store netværk, i respekt for vores forskellige roller og opgaver, er der uanede muligheder.

De to begivenheder, der i løbet af 1998 rystede den internationale idræt i sin grundvold, dopingskandalen i Tour de France og bestikkelseskandalen i IOC, førte begge til ændringer takket være et samspil mellem offentlige myndigheder, idrætsforbund, medier og lovgivere.

At dette samspil endnu ikke har løst alle sportens problemer, kan man beklage. Men det er dog en start.

Litteratur

- Weinreich, Jens (red.) *Korruption im Sport* (Leipzig, 2006)
Jennings, Andrew: *Straffe!* (Århus, 2006)
Darlene Kluka med flere (red.): *Aspects of Sport Governance*. ICSSPE (Berlin 2005)

Et vigtigt spørgsmål

Sideløbende med det arbejde vi kan udføre i kraft af vores tillidshverv og professioner, må vi holde os ét spørgsmål for øje, hvis al denne snak om politik og økonomi skal nytte noget – hvis der skal være perspektiv i at redde idrætten fra sig selv. Spørgsmålet lyder i sin enkelhed:

Hvad vil vi med idræt i denne brogede verden?

Til inspiration vil jeg slutte med et citat fra en telefonsamtale jeg for et par år siden førte med Anders Levinsen, en vanvittig fodboldleder som i 1990'erne fik børn af de krigsførende parter på Balkan til at spille fodbold med hinanden, og som i dag driver over 100 Open Fun Football Schools på Balkan, i Mellemøsten og i Kaukasus.

På et tidspunkt sagde Anders:

»Jeg er hamrende ligeglad med om børnene lærer teknik og taktik, og om de bliver bedre med en bold. Jeg vil bare have at de skal elske at spille fodbold og elske at være sammen med deres kammerater. Men det er der ingen der forstår, ikke engang mine egne folk!«

Med dette udsagn, som rummer håb, desperation og et kim til fornyelse, vil jeg spille bolden videre og ønske god kamp.

Hjemmesider:

- www.playthegame.org
www.sportnetzwerk.eu
www.transparencyinsport.org
www.icsspe.org